

Foaia

pentru

Minte, Anima si Literatura.

№ 24.

Marti 7. Aprile

1860.

O aruncatura de ochiu

asupra

Evenimentelor dela 1821.

(Din Revista Carpatiloru.)

Notitia preliminară.

Епока евениментелорѣ дела 1821 нѣ есте атѣтѣ де депѣратѣ де зилеле пѣстре, кѣ тѣте ачесте дѣкт нѣ е скрѣсѣ. Е де мѣраре кѣм зѣнѣ дѣн скрѣиторѣ рѣмѣнѣ, карѣ аѣ фѣстѣ контѣмпоранѣ, нѣ трѣтезѣ ачестѣ парте дѣн истѣрѣ, интересантѣ дѣн мѣлте пѣнтѣрѣ де ведере.

Фаптеле сѣнт атѣтѣ де дѣнтѣнекатѣ кѣпоскѣте, дѣ кѣтѣ де ачѣ дѣн 20 де анѣ пѣте, дѣперациѣнѣле че се рѣдикѣ нѣ ворѣ шѣтѣ ашѣ да зѣнѣ компѣтѣ (сеамѣ) фѣделѣ, шѣ ворѣ кѣта а ле гѣчѣ фѣрѣ а ле пѣтеа пѣлѣ.

Елѣнѣ модернѣ, дѣнтре карѣ Александрѣ Сѣдѣ поетѣлѣ шѣ Трѣкѣне, аѣ трѣтат'о дѣн пѣнтѣлѣ де ведере алѣ истѣрѣеѣ лорѣ, каре пѣнѣ ачѣ се леагѣ кѣ а рѣмѣнѣлорѣ. Партеа моралѣ дѣнѣ а акѣвѣнѣеѣ лѣ Тѣдорѣ Владимѣрескѣ, есте атѣтѣ де дѣнкѣлѣчѣте, дѣн кѣтѣ дакт не-амѣ лѣа дѣнѣ ачешѣ скрѣиторѣ, не-амѣ ведеа не-воѣдѣ а'лѣ осѣндѣ поѣ дѣнѣшѣне.

Нѣ де мѣлѣ а апѣрѣтѣ о кѣртѣчѣкѣ, дѣнтѣзлатѣ: „Исторѣа лѣ Тѣдорѣ Владимѣрескѣ,“ скрѣсѣ де Д. Д. Чѣоранѣ, кареле зѣче кѣ а фѣстѣ зѣнѣлѣ дѣн адѣстанѣнѣ ачешѣ рѣволѣцѣонарѣ. Мѣе зѣнѣа, ачешѣ кѣртѣчѣкѣ мѣ-а фѣкѣтѣ о импресѣнѣе мѣлѣмѣгѣоре; амѣ конѣдѣрат'о ка зѣнѣ лѣкрѣ каре зѣнѣлеа о лѣкѣнѣ дѣн истѣрѣа поастрѣ.

Амѣ а̀зѣтѣ кѣ тѣте ачесте не мѣлѣ зѣкѣндѣ кѣ истѣрѣа есте десѣфѣгратѣ шѣ кѣ фаптеле десѣрѣсѣ де Д. Чѣоранѣ нѣ с'аѣ петрѣкѣтѣ аша. Нѣменѣ дѣнѣ нѣ с'а

апѣкѣтѣ дѣкѣ а о рѣзѣта саѣ а фѣче о крѣтѣкѣ рѣациѣ-навѣлѣ. Де ачеса оперѣ Домнѣлѣ Чѣоранѣ, орѣ кѣм фѣлѣ, кѣтѣ сѣ о прѣдѣнѣмѣ ка зѣнѣ матерѣалѣ фѣлѣосѣиторѣ нѣнтрѣ ачела че с'ар апѣка де фѣкѣтѣ зѣнѣ едѣфѣцѣ маѣ маре.

Еатѣ акѣма кѣ шѣ Дн. колонелѣ Іоанѣ Воѣнескѣ вѣне де не проѣнѣе зѣнѣ фѣраментѣ дѣн мемѣорѣалеле сае. Десѣкѣдемѣ колѣнеле пѣстрѣ кѣ мѣлѣмѣнѣре, ка нѣнтрѣ зѣнѣ сѣзѣкѣтѣ де сѣтѣдѣш; фѣндѣ маѣ алесѣ копѣвѣнѣшѣ кѣ дѣн мемѣорѣале естѣ адесѣ челе маѣ кларе лѣ-мѣнѣ асѣпра истѣрѣеѣ. Д. колонелѣ, ка мѣлѣтарѣсѣ, се окѣпѣ маѣ серѣосѣ шѣ де партеа стрѣтеѣкѣ а мѣнѣкѣ-рѣлорѣ ачешѣеѣ епѣче; шѣ асѣфелѣ Дѣлѣ, прѣкѣм крѣтѣкѣ грешелеле лѣ Іпсѣданте араѣ шѣ не але лѣ І Владимѣрескѣ. Іntenѣнѣнѣеа, ка шѣ крѣтѣка, потѣ сѣ фѣлѣ порѣпѣте дѣн о новѣлѣ кѣзѣетаре шѣ дѣн о жѣстѣ апредѣзѣре. Орѣ кѣм фѣлѣ дѣнѣсѣ, Тѣдорѣ Владимѣрескѣ, кѣ тѣтѣ Іпсѣса де кѣношѣтѣнѣ дѣн арѣта мѣлѣтарѣ (лѣнѣсѣ каре пѣте і-а окѣсионатѣ шѣ перѣдѣреа вѣедѣ) кѣтѣ сѣ фѣлѣ прѣдѣзѣтѣ дѣн мемѣорѣа рѣмѣнѣлорѣ. Конѣнѣнѣнѣеа са де а рѣдѣка сѣндѣарѣдѣлѣ рѣволѣцѣнѣеѣ дѣн пѣнѣте дѣнпрѣдѣзѣ-рѣрѣ атѣтѣ де крѣтѣче шѣ де а фѣче о дѣверсѣнѣе мѣнѣ-кѣрѣеѣ Еленѣче, еперѣѣа кѣ каре а пѣсѣ дѣн лѣкраре пѣ-нѣлѣ сеѣ, патрѣотѣемѣлѣ че а манѣфѣстатѣ, мѣгѣтеа де каре а фѣстѣ вѣктѣмѣ, сѣнт атѣте тѣлѣрѣ мѣрѣгѣосѣ нѣнтрѣ мемѣорѣа са; шѣ кѣ атѣтѣ маѣ прѣдѣосѣе нѣнтрѣ рѣмѣнѣ, кѣ кѣтѣ кѣ еле аѣ авѣтѣ де рѣсѣлатѣ мѣлѣтѣ-рѣеа лорѣ десѣре домнѣреа фѣанарѣоѣлорѣ, шѣ рѣнѣвѣ-рѣеа наѣционѣлѣтѣнѣеѣ кѣ дрѣнтѣрѣле сае де а̀зѣномѣлѣ.

Рѣдакѣнѣеа.

I.

Неконтѣнѣтеле інтрѣѣ алѣ воерѣлорѣ, каре се го-неаѣ зѣнѣ не адѣѣ кѣ сѣнѣгѣрѣлѣ екопѣ де а домнѣ фѣрѣ сѣ се гѣндѣсѣкѣ нѣчѣ одатѣ ла вѣнеле дѣпералѣ, адѣсѣ-сѣрѣ дѣра дѣн десѣвѣрѣшѣтѣ сѣлѣвѣчѣне полѣтѣкѣ шѣ ма-терѣалѣ. Атѣнѣчѣ, зѣнѣ неамѣ де ѣменѣ фѣрѣ орѣнѣнѣ.

псмiдi фанариодi, фiндкь локзiаь ла Фанарь дн Константiнополе, вестiдi интригандi, се фолосирь де окасiе, шi не ла дичепьтзлх секолзлх алх 18-леа до-вьндирь дрептьри аспра троньридорь церидорь ротъне. Астфелх ачесте непорочите цери, каре с'аь спрiжiнигх патрх секоли кь вiтежие шi вьрсаре де стпце, ла ап. 1716, кьзэрь сьвтх жьгьлх шi есплоатареа стрьинилорь.

Кь профанареа ачесторь троньри прин сьиреа ачесторь стрьини пе джиселе, пердэрь Ромъни тоате дрептьриле лорь, консъиндiте прин вравьра лорь шi скрiсе кь сьмцеле лорь не немьриторьлх пергаменть алх историеi.

Ачешти Домни, повьзиди саь де фiреска лорь порпире де а фаче рьь ромънилорь, саь де интересьри политиче спре а се пьтеа цине прин челе маi вьжьбсе мижлоче, се сiлрх дiн тоте пьтериле сь слъбескь нация шi с'о деморализеце.

Спре ачесть скопх еi десфiингарь пьтереа арматъ шi днтродхсерь iзксiлх асиатикь, молiчънеа, десфржанаареа; скiтварь овичеiриле, iсгонирь лимба ротънъ, десфiингарь национализмьлх, статорничирь iзкомiа де арцинтх прин вьнзареа де фаяь а фьнкцилорь статълх шi а рангърилорь, ертъндь тоть фелълх де авьсри ка сь деа мижлоче де кьштiгь фьнкционарилорь спре а пьтеа кьмпьтра маi скьмнх алте фьнкциi позе. Кь знх кьвьлтх не повiлi чей веки дi префькьрь дн сивариди шi не вiецii църанi дн довиточе, редькьндь'i ла атъта днпиларе дн кьтх сь нх айь тькарь еперция де а се пьлпце.

Астфелх ера старса Ромъниеi, кьндь не ла сфьршiтзлх аьлхi 1820, Александрь Водь Сьцх че домниа не атънчi кьзь волнавь. Тоцi Докторii дiн Бькьрешти фьрх киемадi дн консътадiе, шi цьмирь бола лхi врьнкь ла брацiлх, знде авеа фонтанель. Кьтева зиле рьлхь мерсе варьндь кьндь вине кьндь рьь; дар дн фине не ла дичепьтзлх аьлхi 1821, пьвiлкьлх афь к'а мьрiтх; се ворьиа кь едх мьрiсе днкь маi наинте, дар, мiртеа лхi ар фi фостх циньтх секретъ пьлх сь ажьнгь шгiреа ла Константiнополе тримисъ де Доамнъ кь мижлочире де а се рьндси Домнъ, Скарлатъ Калимахъ фрателе еi че фьсесе маi наинте Домнъ дн Moldavia.

Кь тоте ачестеа се зичеа кь сiгьранцъ кь мiр-теа ачестьi Домнъ н'а фостх патъралъ, чи, кьсатъ прин отравъ, фiндь гь нх воiсе а се знi кь партида еториеi, че авеа де скопх а рьдика революция гре-ческь.

Дадатъ дьпъ мiртеа лхi Александрь Сьцх, а е-шiтх дн Бькьрешти ворьва деспре ridikarea знхi ськ-церь Тьдорь Владимирескь дн Ромъниа мiкь. Ачеста фьсесе дн тимпълх окънацией рьсешти дiн 1806, кьпеление знхi корпх де пандьри. Кьсца ridikьрей лхi дн ведере ера черереа деспъгьвирей де о сьмъ де ванi че зичеа кь i се кьвине сь приимескь дела церь пентрх келъселде че фькьсе дела сине дн тимпълх рьсвоiзлхi, кь ачелъ корпх де пандьри; дар адевъратълх мотивъ алх револтеi лхi ера жеафьриле шi авьзъриле де тотъ-фелълх че сь комiтесаь дн церь де кьтре фьнкционари стрьинi, каре, неавьндь алтх дн ведере де кьтх оказiа-де а се дьвогьци дн кьрсълх де знх аь, терминъ хотържтх алх фьнкцилорь, нх кьрца ници знх фелъ де кьзъине ка сь стоаркь не вiецii лькьиторi, алх кьрора еарьшi гласъ де пьлпцере дисператъ нх ера аскълатъ мiкьри.

Диванълх, саь комiтетълх провiсорiх че лъсе ад-интеримъ фьрпеле гьверьнълхi, а фькьтх лхi Тьдорь Фелъри де пропънерi, дар елх нх леа приимитх, вьзъндь кь тръпа са се днпътерничеа дiн zi дн zi Кьiвълх револтеi ера ла Чернеци. Де аколо Тьдорь тримитеа апостолi дн кьте чiнчi жьдецеле Ромъниеi мiчi сь предиче кьселе рескьлърей; шi, ка сь потъ днтимпина келъселде цинереi тръпей сале, лха ванi Вiстьерi де прин каселе iспрьвничешти.

Реаоа organizatione а оштiриi, знитх кь липса де тотъ фелълх де кьпоштiнге, шi перъндьiела че продъкь асеменеа днпрециьрьри, кьзъндь жафьри шi малтра-тьри тьгьрорь класелорь, а пьсх тотъ цера дн мiшкаре шi анархiе ценераiь.

Гьверьнълх цьрей, не де алтх парте дiн кьсца не-знiри мемьрилорь лхi, nelъндь тьсри епериче пентрх потолiреа револъцией, фькьлх се днтиндеа дiн zi дн zi шi маi пьтерникъ.

Незнiреа воерилорь че компънеа комiтетълх кьр-мьиторь ера, кьчi, о таре парте дiн воерii чей маi днсешнаци аь арътатх формалх допiца де а адреса днналтеi Порци, рьгьчънi сь се реллиоиескь векиле капiтзлаци каре ле да дрепълх де а'шi алеце Принцъ дiн сiнълх нациi, маi адъогьндь кь нх ворь маi приими мiтрополитх саь спископх гречi.

Дар ачеiа дiн воерi карi ера legacy кь фанариодi ори прин рьдении саь прин интересьри партикьларе, интри-гаь дн фавореа лорь.

Дн мижлоклх ачесторь десьиньри, цера се фь-кьсе прада десъвьршiтеi анархii, шi примехдiа кре-штеа, шi ревелълх се апропия де капиталъ. Атънчi гь-

вернълъ църји възндѣ imminenda перикълъли с'а хотъ-рѣтъ дп сѣжршитѣ съ експедице ошгире контра лѣ. Аша дар, с'аѣ тримисѣ съв komanda Борникълъи Николае Вѣкърескѣ кѣтева съте де арпъци, карі, дп локѣ съ комбатъ пе Тѣдорѣ, с'аѣ зпигѣ кз джисълъ; ші Вѣкърескѣ с'а дпторсѣ сінгрѣ ла Бѣкврешті.

Дѣпъ ачѣста с'а тримисѣ ка парламентарѣ Борникълѣ Самъркашѣ, грекѣ фінѣ ші вклѣнѣ, кареле кзпощтеа маі де пайте пе Тѣдорѣ. Дар ачѣста п'а воитѣ съ аскълте нимикѣ; чі, а черзѣ съ се сказъ вѣрълѣ ла 5 лѣі прекзт фѣсесе дп тѣмпіі векі; фіиндѣкѣ асѣвелѣ фѣгъдѣсѣ елѣ прпн жѣдецеле пе знде змъласе, каре, ші фѣкѣсе пе цѣрані аї да тѣглѣ де Domns Тѣдорѣ. Маі череа дпкѣ съ се десѣицѣе вѣпърѣчѣлѣ, оеритѣлѣ, дізмѣрѣтѣлѣ ші ателе Се ворѣія дпкѣ к'ар фі черзѣ ші капетеле а кѣторѣва слѣжѣаші Ачѣстѣ дпн зрмѣ клазъ фѣреште а тревѣитѣ съ дпгрозѣскѣ пе тоді ші дпдатѣ чеа маі маре парте дпн воері грекѣ Карпаціі ла Кронштатт, пѣпъ а пѣ лі съ тѣіеа дрѣмълѣ де кѣтре Тѣдорѣ, зрмѣндѣ ексемпѣлѣи воеріпорѣ ші аѣенці пѣтеріпорѣ стрѣіне.

Пе кѣндѣ Тѣдорѣ дикта асѣвелѣ череріле салѣ комитетѣлѣ, дп ачелаші тѣмпѣ елѣ тримисѣ ші ла Константінополе пе зпѣлѣ дпн кредѣнчощі сеі ка съ асѣгрѣе пе Дѣванѣлѣ тѣрчѣскѣ деспре десѣжршита лѣі съпзере кѣтре дпналта Поартѣ ші съ арате кавса револтеі лѣі, дар репѣзѣчѣнеа дппрецізѣрѣіпорѣ п'а ертатѣ съ се довѣндѣскѣ вр'зпѣ ресѣлтатѣ фаворавілѣ пѣптрѣ цѣрѣ.

Тотѣ дп ачѣстѣ епокѣ се аѣла дп Бѣкврешті зпѣ шефѣ де арпъци а пѣме Кѣмінарѣлѣ Сава, кареле авеа ка ла 1000 де кѣлзрѣці съвтѣ ордінеде салѣ, вѣце армаціі ші екіпаціі; ші комитетѣлѣ лѣлѣ дпсѣрѣчѣнасе кѣ стрѣжѣіреа ші поліціа орашѣлѣі.

Нѣ се шгѣа дака ачѣстѣ Сава ера зпѣтѣ кѣ Тѣдорѣ саѣ пѣ, дар, се вѣзѣія кѣ Сава ера дп партида тѣрѣіпорѣ; десѣлѣ кѣ аѣларѣа са дп Бѣкврешті, а кам цѣнзѣ пе Тѣдорѣ ла дпдоіѣлѣ де а дптра дп орашѣ, Сава пѣзеа політіа аша де вѣне, дпкѣтѣ кѣ тѣте кѣ політіа ера дп неодѣхѣ ші грѣзъ, дар пѣ с'а дптѣмплатѣ нимикѣ.

Дп тѣмпѣлѣ ачѣста аѣ сосітѣ Nерпѣ ші Богорідіе Каімакамѣі лѣі Калимахѣ че се рѣндѣсѣе Domnѣ ші каре ера съ вѣіе кѣ арміа тѣрчѣскѣ ка се пѣдепсѣскѣ пе ревелѣ. Ачѣштѣ Каімакамѣі съ дпчеркарѣ а се дпцелѣе кѣ Тѣдорѣ, дар' елѣ п'а прѣимѣтѣ ордінеде лорѣ, зѣктнд кѣ есте дпдѣстѣлѣ де пѣтернікѣ, кѣ пѣ се teme de Калимахѣ, ші кѣ ачѣста пѣ ва пѣтеа трѣче Дѣнзѣра

фѣрѣ воіа лѣі. Каімакамѣі, възндѣ кѣ пѣ потѣ спѣра нимикѣ, с'аѣ дпторсѣ дпдѣрѣтѣ дѣндѣлісе де кѣтре Сава атѣтѣ лорѣ кѣтѣ ші лѣі Дѣванѣ Еѣенді ші Баш-велеагі, стрѣжѣіре пѣпъ ла Дѣнзѣре, ка съ пѣ лі се дптѣмплатѣ ші лорѣ, че съ дптѣмплатѣсе тѣрѣіпорѣ ла Галаці.

Аша дар, Бѣкврештіі ера дптр'о позіціе десѣлѣ де аменѣнцѣтѣре, кѣндѣ о алтѣ дппрецізѣрѣе вені де маі адѣосѣ грѣжа ші неодѣхѣна. Не ла 20. Фѣврѣарѣі, се іві о прокламаціе а лѣі Інсѣланте кѣ дата дпн Іаші, прпн каре кіеа пе грѣчі ла лібертате, ші дѣпъ зпѣ ексордѣ помпносѣ, адѣога: „Дака тѣрѣіі ворѣ дпдрѣспі съ факѣ вр'о вѣтѣмарѣ Бѣкврештілорѣ ор цѣрѣі, съ ште кѣ'мѣі воіѣ рѣсѣзна страшнікѣ, фіиндѣкѣ съпт зрматѣ де о пѣтере марѣ, кѣрѣа пѣ ворѣ пѣтеа ста дппотрѣвѣ.“

Кѣндѣ саѣ чітѣтѣ ачѣсте ворѣе, п'а маі рѣмасѣ дпдоіѣлѣ кѣ ачѣа пѣтере марѣ де каре съ ворѣеа дп манѣсѣтѣ ера а Рѣсѣіѣ, ізѣвѣітѣреа ромѣнілорѣ ла прѣмеждѣі, дѣндѣ дпкѣ вѣзѣіалѣ деспре ачѣстеа ші пѣтерѣса арміе адѣпнатѣ пе малѣлѣ Прѣтѣлѣі; пе де алтѣ парте се да кѣ сокотѣла кѣ Тѣдорѣ ера аѣентѣ алѣ лѣі Інсѣланте, орѣ алѣ Рѣсѣіѣ, ші пѣ се маі тѣра нѣменѣ де топѣлѣ лѣі

Кѣ тѣте ачѣстеа прокламаціа ачѣста а фѣкѣтѣ атѣта імпресіе, дп кѣтѣ мѣлді тінері, ші маі кѣ осѣвіре стѣденціі грѣчі, с'аѣ гѣтѣтѣ съ дптѣмплатѣ пе Прпнцѣлѣ Інсѣланте че се аштепта съ інтре фѣрте кѣрѣндѣ дп Ромѣніа. Елѣ дпайнта, дар дпчетѣ ші пе тоатѣ зѣіоа тінеріі грѣчі дпн тѣте пѣрѣіле аѣергаѣ де'шѣі дпкіна персѣна ші аверѣа лорѣ.

Ачѣштѣа аѣ форматѣ непорѣчѣтѣлѣ баталіонѣ пѣмѣтѣ Са крѣ.

Фата мѣпчѣносѣ рідіка арміа лѣі Інсѣланте ла 20 де мѣі ѣмені; се ворѣеа кѣ Рѣсѣіа дп дѣ зпѣ ажѣторѣ де 30 мѣі де ѣмені, артѣлеріе ші тотѣ фѣлѣлѣ де мѣнѣціе. Ачѣсте азѣрѣі амѣцітѣре, дптр'адѣносѣ дппрѣштіате пѣте, аѣ електрѣзатѣ асѣвелѣ фанатѣзмѣлѣ грѣчѣіпорѣ, дп кѣтѣ пѣ маі ворѣія дптре дѣпшѣі де кѣтѣ де лѣарѣа Константінополѣі, дпкѣ тоді ачѣштѣ ентѣсіашті дпшѣ лѣсасѣрѣ варѣеле кѣ жѣрѣмѣнтѣ а пѣ се раде декѣтѣ дп Кнополе.

Тѣдорѣ, дѣпъ че с'а дпцелѣсѣ кѣ Сава, а хотѣрѣтѣ дп сѣжршитѣ съ вѣіе дп Бѣкврешті. — Дп ажѣлѣлѣ сосіреі лѣі, Сава с'а прѣзмѣлатѣ прпн тотѣ орашѣлѣ кѣ арпъциі сеі, дпкредѣнцѣндѣ пе попорѣ, ші жѣрѣндѣсѣ кѣ пѣ се ва дптѣмплатѣ нимикѣ, съ фіе тоді фѣрѣ грѣже, кѣ елѣ прѣвѣгѣіѣзѣ пѣптрѣ тоді, съ фіе дпсѣ

a doza zi prъvъzлiаe дикисе; apoi дикъши с'а дикисѣ дн Мiтрополие.

Дисфършитѣ ла 15. Марти Тъдорѣ интръ дн капиталъ къ пандъріи сеі. Авеа deadрента знѣ попъ къ кречеа дн тѣпъ ші deаcтѣнга пе докотепентзлѣ сеѣ Маchedонскі. Дн зрma пандъріlorѣ venia знѣ корпѣ de арнъзді кълърі съе komanda лѣ Хаџи Проданѣ. Цене-ралзлѣ de къпстение а venitѣ de ш'а ашезатѣ тавъра дн палатзлѣ Брънковенчii дн поделе Мiтрополиі; тiм-пълѣ ера фортe фърмосѣ ші totѣ deаzлѣ ера акопе-ритѣ de пріvіторі, каре venісеръ съe вазъ дитрареа дн-дръспецъзлѣ ревелѣ. Кътева словозірі de фокзрі дн аерѣ с'аѣ аззітѣ дiн мiтрополие, ші ачѣста нъ преа а плькѣтѣ пандъріlorѣ каре хрънеа сперанца de а жѣѣи орашъзлѣ.

Дар, Тъдорѣ фiндѣ къ мiнте, н'а възгатѣ дн ка-питалъ de кѣтѣ вр'о дозъ мii, чѣлалцi рѣмъiндѣ касер-пацi прiн тѣпъcтiрiле dиn прецiзрѣ.

Кътре треі оре дъпъ амѣзлѣ офіцері de аi лѣи Тъдорѣ, дикодіцi de преоді, с'аѣ презъмлатѣ прiн по-літiе, ші опрiндъсе ла фiекаре рѣспънтiе чiтеа про-кламацiа шефъзлѣ лорѣ ка съe лiнiштѣcкѣ cпiрiтеле, ші преоді дитона рѣгъчънi кътре Дъмнезеѣ, каре съe сѣжр-шеа къ словозірі de арме. Сѣра тодi чегъценіи пріi-тисеръ порънкъ съe нъ айбъ дъмiнъ прiн каселе лорѣ, ші нъ штiа нiмiнi пентръ каре сѣжршитѣ ера имъсѣ ачѣcтѣ тѣсъръ, къндѣ кътре оптѣ оре съe аззі о таре дiппъшкаре деспре Мiтрополие. Фокъзлѣ а цiнкѣтѣ ка la знѣ къартѣ de оръ фъръ контепiре, ші се da къ соко-тѣла къ пандъріи с'а дикъиератѣ къ арнъзді, дар а doа zi с'а datѣ пе фацъ къ ачѣста нъ фъсесе de кѣтѣ о гiзтѣ, фiндкѣ осташи амъндърорѣ пърцilorѣ съe пiмъва пріетенеште фiекаре дикотро-воiа.

(Va urma.)

A C T E

Atingătore de fundatiunile Brancovenesci.

I.

Esternatele de fete din capitala Bucuresci.

Considerandu ca, pre catu este de intinsa in-structiunea pentru baieti, pre atatu este de restrin- sa cea pentru fete; luandu in bagare de sѣma ca

numai ingrijindu si de educatiunea fetelor, se pѣte imbunetati societatea romana: amu gasitu de cuvi- intia a infintiа din fondulu asiediaminteloru Bran- covenesci, ce se afla suptu ctitoria mea, cincі ester- nate de fete in capitala Bucuresci.

Acestea esternate se voru numi: „Esternate Brancovenesci“; voru fi asiediate cate unulu in fiacare din cele cincі comisіuni sau colorі ale capi- talei, pre catu se va putea mai in centru, si tѣta invetiatura si crescerea, ce se va da in aceste in- stitute, va fi gratisu.

Pene candu voru permite midilѣcele si impre- giurările a zidi cate unu edificiu destinatu pentru fiacare din aceste cincі esternate, se va inchiria deocamdata cate o casa care se va mobila cu tѣte cele trebuincіose spre a fi casa de crescere si in- vetiatura.

In aceste esternate se va invetia in limba ro- mana: cititul, scrisulu, religiunea, gramatica, a- ritmetica, elemente de geografia si de istoria, si pucinu desemnu; lucrulu femeiescu de mana pre- cum: impletitul, cusutul si altele; dara ocupati- unea principale va fi deprinderea la economia casnica.

La fiacare esternatu va fi o directrice in ver- sta, care va locui in esternatu, si totudeodata va invetiа pe fete lucrulu femeiescu de mana si eco- nomia casnica; аcѣsta dama se cere, pre catu se va putea, ca se fia de natiune romana. Pentru in- vetiatura de carte a obiecteloru numerate mai susu, va fi unu invetiatoriu care se cere se fia insuratu; ear' pentru invetiatura religiunii va fi unu preotu catechetu, pre catu se va putea, dcla una din bise- ricele, ce se afla in cuprinsulu colorii unde se afla esternatululu.

In esternate se voru primi fete numai dela 7 —9 ani, in catu cu anulу 13 alu verstei, fiacare fata va trebui se si finѣсa crescerea si invetiatura in esternatu. Numerulu feteloru, ce se voru primi in esternatu, va fi totudeauna in proportiune cu lo- calulu.

Cu tѣte ca institutetele sunt asiediate cam in centrulu fiacarei commissiuni, si inlesnirea pen- tru fete de a veni la esternatu si a se duce aca- sa, este mare; dar' se statornicesce de regula, ca nici unei fete nu i va fi permisu a veni si a se duce acasa din esternatu, fora numai insocita de

care-va din parintii ei, sau de o persóna de încredere.

Fiicare esternatu va avea cate unu rendasiu insarcinatu cu meturatulu, facerea focului, curatirea si alte trebuintie ale esternatului, si care va fi in dispositiunea directricii.

In lunile de iérna, se va da pentru fiicare esternatu unu numeru de stinjinii de lemne pentru incalditu.

Pentru reparatiuni mici si alte chiertuelli mai pucinu insemnatóre, se va destinâ pe fiicare luna, pentru fiicare din aceste cincii esternate, o suma aretata in budgetulu esternatului. Acésta suma se va da in primirea directricii institutului, care va da socotéla.

Fiinduca ctitoriulu fundatoriu alu acestoru esternate ingrijesce numai pentru invetiatura si crescerea feteloru; de aceea materia trebuinciósa la invetiatura precum: carti, chartia si celelalte; asemena si lana, bumbaculu, asia si celelalte pentru lucrulu de mana, voru fi datorie se le aiba fetele.

Invetiatoriulu va da lectiuni in esternatu nu-mai in órele înainte de prandiu, si dupa gradulu invetiaturii feteloru; fiindu necesitate a se imparti esternatulu in clase, va fi datoriu a da lectiuni la tóto classele; ceea ce se va putea face, ingrijindu ca, candu va da lectiuni la o classe, fetele din alta classe se fia ocupate cu scrisulu, desemnulu sau altu studiu.

Invetiatoriulu nu va perde din vedere, ca la predarea oricarui obiectu de invetiatura, va trebui se aplice unu metodu catu se va putea mai practic. —

O programa se va face la deschiderea esternatelor, si care va fi aprobata de eforia instructiunei publice, va regula modulu si metodulu invetiaturii in aceste esternate.

Dama directrice si invetiátorea pentru lucrulu femeiescu de mana, va invetia pe fete lucrulu totudeanna in órele dupa prandiu; ocupatiunea si datoria ei principale va fi de a deprinde pe fete la regula, ordine, curatire; a le insufla simtiementulu rusiunii, alu modestii, si a le fi intru tóte mama cu durere.

Preotulu catechetu va invetia pe fete religiu-ne de doua óri pe septemana. Obiectele cu care

se va ocupa, voru fi: catechismulu si istoria santa; daru datoria sa principale va fi de a sadi in inima tineriloru fete principiile moralii religioase.

Preotulu catechetu va fi datoriu a ingriji ca se obicinuéasca pe fete cu practicele religioase, precum cu inchiunatiunile acasa diminétia si séra, cu mergerea la biserica dumineca si serbatórea; si va priveghia ca tóte fetele dia esternatu se se marturiséca la duchovnicu, si se se cuminece in posturi, mai cu séma la Pasci.

Directricea esternatului va fi insarcinata cu padia regulei si a disciplinei; spre acestu scopu ea va tiene registrulu in care va scrie pe fetele ce voru frecuenta esternatulu, insemnandu-le numele, pronumele, etatea, numele si pronumele parintiloru si conditiunea loru, anulu si dioa candu s'a primitu fata in esternatu.

Pe lenga acésta va mai tiene unu registru cu numele si pronumele feteloru, si cu rubrici, in cari se va trece, pe fiicare luna, silintia si purtarea fiicarii fete atatu la invetiatura catu si la lucru.

Candu o fata nu se va supune reguleloru esternatului, si sau prin nesilintia la invetiatura, sau prin réua purtare, ori prin negligentia practiceloru religioase, va fi scandalu pentru celelalte fete, se va tiene unu consiliu intre invetiatoriulu, invetiátóre si preotulu catechetu, si se va otari ca se se gonéasca din esternatu.

Denumirea invetiatoriloru si a directriciloru invetiátóre se va face prin concursu; eara pentru preotii catecheti se va adresa cerere la chiriarchulu locului, ca se recomande pe cineva socoti capabilu a indeplini acésta functiune.

Petitiunile pentru posturile la aceste esternate, voru fi insocite de testimonie si dovedi, atatu pentru capacitatea catu si pentru religiu-ne si moralitatea persónelor, care aspira la aceste posturi.

Dintre petitionarii se voru preferi aceia, cari voru produce dovedi, ca s'au ocupatu cu succesu mai multu timpu cu educatiunea si invetiatura junimeii.

Leúle persónelor aflátóre in servitiulu esternatelor, precum si chiertuéliela pe luna pentru mici reparatiuni si altele, se voru raspunde la fiicare

capetu de luna de catra casieria asiediaminteloru Brancovenesci; ear' lemnele trebuincióse, pentru lunile de iérna, se voru cumpara la timpu de casieria acelor asiediaminte.

Din lesile invetiatoriloru, dameloru directrici si invetiátóre, si preotiloru catecheti dela aceste esternate, se va opri pe fiecare luna cate 3 parale la leu, din cari se li se póta da pensuni, candu dupa unu servitiu indelungatu voru ajunge la neputintia.

Terminulu de servitiu si modulu de a se da pensuni va fi totu acela, care este legiuitu si pentru functionarii stabilimentului Brancovenescu.

Esamenele si vacatiile la aceste esternate se voru face cu tóta solemnitatea ceruta, ca la scólele publice ale statului; si pentru emulatiunea fetoloru, care se voru fi deosebitu in cursulu anului, ctitoriulu fundatoriu va destina unu numeru de premii atatu pentru silintia la invetiatura, catu si pentru iscusintia la lucru si buna purtare,

Ctitoriulu asiediaminteloru Brancovenesci, ca fundatoriu alu acestoru esternate, si reserva dreptulu de a priveghia de aprópe, ca aceste institute se correspundia in tóte privintiele cu destinatiunea loru.

Fiinduca inspectiunea superióra a tuturor instituteloru de crescere si invetiatura este a onor. eforii a instructiunii publice, ctitoriulu asiediaminteloru Brancovenesci si fundatoriulu acestoru esternate avendu deseversita incredere in zelulu si activitatea, cu care ea ingrijésce de educatiunea si invetiatura junimei, lasa asupra ei publicarea concursului si denumirea directriceloru si a invetiatoriloru dela aceste institute; asemenea i incredintiédia si cererea la chiriarchulu loculu de a recomenda pe catechetii necessarii; si astépta dela densa ca se i se comunice numele tuturor acestoru persóne inolate in servitiulu esternateloru. Totúdeo data on. eforia va face cunoscutu ctitoriului fundatoriu orice inbunatatire ce ea, in visitatiunile acestoru esternate, va gasi de cuvintia a se introdu ce, si pentru care fundatoriulu va lua dispositiunile trebuincióse de a se efectua, pentru desvoltarea si prosperitatea acestoru case de crescere si invetiatura.

Deschiderea cursulu invetiaturei in aceste es-

ternate se va publica, candu voru fi tóte gata spre a se putea incepe.

S'a facutu in Bucuresci in 28. Iuniu in anulu 1859.

Ctitoriulu asiediaminteloru Brancovenesci. (Subscrisu) Principele Bibescu B. Brancoveanu.

Budgetulu aprosimativu

alu celoru cinci esternate Brancovenesci.

	Lei.
Chiria pe anu, pentru unu esternatu 3000 lei, pentru 5 esternate	15,000
Mobilarea unui esternatu 1600, pentru 5 estern.	8,000
Leafa unui invetiatoriu pe luna 500 de lei, pe anu 6000 de lei, pentru cinci invetiatori	30,000
Leafa unei directrice si invetiátóre pe luna 600 de lei, pe anu 7200, pentru 5 directrici si invetiátóre	36,000
Leafa unui catechetu pe luna 300 de lei, pe anu 3600 de lei, pentru cinci catecheti	18,000
Unu rendasiu pe luna 90 lei, pe anu 1080, pentru 5 rendasi	5,400
Lemne pentru unu esternatu 800 lei, pentru 5 esternate	4,000
Chieltuiéla in mici reparatiuni pentru unu esternatu pe luna 50 lei, pe anu 600, pentru 5 esternate	3,000
Suma totale . . .	119,440
(Va urma.)	

Statisticu.

Resultatulu conscrierei impoporatiunei Ardealului din an. 1857, dupa datele cele mai sigure. *)

In tóta Transilvania sunt 16 cetati (Städte), 24 suburbii, 79 de orasie, 2622 de sate, 452,875 de case, 507,243 de partite locuitoare; cu 237,742 de

*) Dintr'o scrisóre din Viena cu datu 6 Iuniu,

rom. catolici, 674,654 greco-catolici s'eu uniti, 5633 armeni catolici; 679,896 neuniti, 276 armeni neuniti, 196,375 luterani, 312,223 reformati (calvini), 48,113 unitari, 18,792 evrei; 4235 preoti (de t'ote relegiunile), 8795 ampoiati (oficiati), 3221 militari, 863 literati si artisti, 155 advocati si notari *), 949 doct'ori si chirurgi, 296,595 posesori de pamentu, 9979 posesori de case; 25,143 fabricanti si meser'iesi, 2667 negutiatori; 119,683 de lucratori pe di (pentru plata), barbati trecuti de 14 ani 143,283, copii si femei mai teneri de 14 ani 1,429,549. — Barbati neinsurati (juni) 612,999, usorati (insurati) 428,780, vedui 35,057; femei nemaritate (june) 564,134, maritate 434,012, vedue 98,722. Sum'a totale a locuitoriloru in Transilvania 2,227,314, intre cari sunt 53,610 de straini — adeca veniti din alte t'ieri. —

Monarchia austriaca intr'ega are 890 de cetati, 900 suburbii, 2388 orasie, 71,580 de sate, 5,728,974 case, 37,450,883 locuitori austriaci si 2,423,033 locuitori streini; dintre austriaci locuescu afara de Austria 2,119,060. Rom. catolici sunt 26,704,552, greco-catol. (uniti) 3,526,954, gr. neuniti 2,918,127, armeni catolici 9737, armeni neuniti 3513, luterani 1,218,857, reformati 1,963,887, unitari 50,874, evrei 1,050,420, de alte religiiuni 3963. — Preoti 69,792, ampoiati 182,544, militari 795,144, literati si artisti 49,275, advocati si notari 12,140; lucratori pe di (dileri) 2,471,491.

Mai adaugu aci si numerulu animariloru atatu in Transilvania, catu si in t'ota monarchia. — In Transilvania sunt 1612 armasari, 77,562 épe. 81,607 cai (paripi), 38,054 manzi pene la 3 ani, peste totu dara 198,835 capete de cai. Catiri 270. 2860 de tauri, 393,296 vaci, 338,048 boui, 321,985 vitiei (pene la 3 ani), cu totulu dara 1,056,189 capete de vite cu corne (cum le dicu la Ardealu). Asini 1365, oui 1,968,709, capre 156,418, porci 548,807.

In t'ota monarchia sunt: 80,580 de armasari, 1,396,676 épe, 1407,921 cai, 575,099 manzi (pene

in care ni se apromitu datele si dupa prefecturi; de care le asteptamu cu t'ota reverint'ia spre a le da publicitatii. R.

*) Notari publici, nu de cei di pe sate.

la 3 ani), catiri 23,780 (in Dalmatia 6318 si in Vene'tia 9534, sunt cei mai multi), — 107,896 tauri, 6,352,985 vaci, 3,148,026 boui, 4,649,653 de vitiei, 88,282 asini, 16,964,188 oui, 1,517,824 capre, si 8,151,516 de porci. — P.

V i e n a, 20. Maiu 1860.

Unu cuventu in privint'ia prosei poporale.

In Nrulu 3 alu F'oiiei de anulu curinte avuii fericire a me int'orce eatra multu onor. publicu romanu spre imbraciosiarea prosei popurale, si totu-deodata a deschide concursulu I-lea pentru povesci (naratiuni). Mi tienu de strinsa datorint'ia a 'lu face cu articulu acesta chiaru despre cele de facutu. Brosiura comunicata din prosa popurala era sa se tipar'esca cu litere civile in tipografi'a Mechitarist'eloru din suburbiulu S. Ulricu in Vien'a, unde s'a si inceputu a se tipari; dara fiindu ca literele loru erau de totulu slovenisate, si altu tipariu cu litere civile in Viena nu aflaiu, — fuii silitu a tramite opulu la Timisi'ora, unde se si tiparesce. Tocmelele, tramisiunile firesce ca au intardiatu esireea opului; dara sum convinsu, ca onoratulu publicu romanu mi va concede bucurosu de astadata, de órece „Homo proponit, Deus disponit.“ In dilele venit'ore se voru imparti intre prenumeranti bucata prima din tomulu I-iu, care sta sub tipariu, preste o septemana a II-a si asia mai de parte.

Concursulu I-lea, — la care au concursu cu mai multe povesti D. S. Georgiu Neciciu, docente din Naseudu in Transilvania; Moise Babescu, docente din Micalaca in Ungaria, unu studinte de a 8-a clasa dela Blasiu si Georgiu Lorintiu, docente din Deva in Transilvania; éra cate cu una D. S. Iosifu St. . . . u din Aradu; Basiliu Babescu preparandu in Aradu; Ioane Dobosiu absolutu preparandu, din Aradu si Eftimiu Sabo cantoru gr. c. in Aradu, — s'a inch'isu in 19. Apriliu, cu acestu succesu: D. S. Georgiu Neciu, carele intre mai multe fragmente de povesti a tramisu 23 bune, s'a remuneratu cu 2 galbeni austriaci si 6 bucate de carti din tomulu I-lea; Moise Babescu pentru 8 povesti bune si pentru 2 fragmente cu 1 galbenu; studiu-

tele concuretoriu dela Blasiu pentru 6 povesti in-tregi cu 6 bucate din opulu esinte; Iosifu St... u pentru 1 poveste de forte mare insemnatare cu 3 fr. v. a.

Totu cu acésta ocaziune se deschide concursulu alu 2-lea de povesti, cu conditionile insirate in Nrulu 3 alu Fóiei de anulu curinte. Terminulu concursului va tiené pene in 15. Augustu dupa stilulu betranu, pene candu se primescu epistólele, nu altumintrea si banii respectivi, — pentru feriile venitóre, adresate m o. D. parocu si asesoriu consistorialu Basiliu Sombati (Sambata) de Rima-Sombati in Aradu, strada padurei sub Nrulu 27 in casa propria.

Succesulu va esi indata dupa trecerea terminulu in pretiösele foi romane.

Similiturile, anecdotele, proverbiile, datienele, legendele, cantarile otiesci, si descantaturile populare, pene acum mie tramise, se voru lna inainte la concursurile loru urmatorie.

Despre prenumeratiunile capatate, care abia se suie la 69 de fiorini! — din carii inca numai jumetate mi-a venitu a mana — dupa impacarea tipografului, mi voiu da socota in Fóia pretiósá, precum si in finea tomului dupa numele Dniloru abonanti.

Remuneratiunile DD. susuatinsi concurenti sunt puse pe posta.

Ceealalti m. on. D. redigatori de foi romane sunt rogati, a da locu acestei insciintiari, in colónele sale!

Altmintrea adresandu-mi cea mai umilita multumire onoratiloru prenumeranti si concurenti, sum cu destinsa devotiune publiculu romanu.

N. St. Arad anulu,
drepturiantu de Viena.

BIBLIOGRAFIE.

Magazinulu istoricu pentru Dacia,
a carui publicare s'a intreruptu prin evenimentele

dela anulu 1848 pene acum, se va continua de aici inainte suptu redactiunea subscribului. Tomului 4 este suptu tipariu. Pretiulu abonamentulu pentru unu tomu e 7 vicanari sau 15 lei 30 par., in cursulu vestiariiei.

Abonarea se póte face la redac iune si la tóte librariile din Bucuresci, éra la tienutori la DD. profesori ai scóleloru primarie. Doritorii de a avé acésta colectiune de documente istorice, sunt rugati a propera cu trimiterea numeloru si adreseloru sale, pentru ca se se póta regula pre de o parte numerulu esemplarieloru, éra pe de alta, espedirea loru la timpulu convenitu.

Din cele cinci tomuri tiparite pene la anulu 1848, se mai afla inca unu micu numeru de esemplarie complete.

Amatorii se potu adresa la librarii din Bucuresci. Pretiulu unui esemplariu completu in 5 tomuri, e 80 lei in cursulu vestiariiei.

A. T. Laurianu.

Se mai afla de vendiare:

Tentamen criticum in linguam romanicam, auctore A. T. Lauriano. Pretiulu 9 vicanari sau 20 lei 10 par. cursulu vestiariiei.

Coup d'oeil sur l'histoire des Roumains, par A. T. Laurianu. Pretiulu 2 vicanari sau 4 lei 20 parale c. v.

Schneller Ueberblick der Geschichte der Rumänen, von A. T. Laurianu. Pretiulu 2 vic. sau 4 lei 20 par. c. v.

Istoria Romaniloru, de A. T. Laurianu, partea I, II, III. Pretiulu 5 vicanari sau 11 lei 10 parale cursulu vest.

Suplementu la Istoria Romaniloru de A. T. Laurianu. I despre mesuri. Pretiulu 2 vic. sau 4 lei 20 par.

Elemente de Istoria Romaniloru pentru clasele primarie de Laurianu. Pretiulu 3 lei c. v.

Manualu de filosofia lucratu dupa programma universitatii dela Parisu. Pretiulu 3 vicanari sau 6 lei 30 par. c. v.